

Õiguskantsler

Aleksei Semjonov
Inimõiguste Teabekeskus
centre@lichr.ee

Teie 27.03.2014 nr AS20140327-01

Meie 25.04.2014 nr 6-3/140544/1401849

Seisukoht vastuolu puudumise kohta Koolide jõuluaheaeg

Lugupeetud Aleksei Semjonov

Pöördusite minu poole koolide jõuluaheaja küsimuses. Täpsemalt palusite mul kontrollida koolides peetava jõuluaheaja põhiseaduspärasust.

Analüüsinud Teie avaldust ja asjakohaseid õigusakte, **leian, et Teie kirjas välja toodud asjaolud ei anna alust väiteks nagu oleks jõuluaheaja pidamine haridus- ja teadusministri määrustega kehtestatud ajal vastuolus põhiseadusega.**

Selgitan oma seisukohta alljärgnevalt.

Sõna „jõulud“, „jõuluaeg“ või „jõuluaheaeg“ riigi- ja munitsipaalkoolide kontekstis ei oma tänapäeval kirikupüha tähendust.

Sõna „jõulud“ pärineb muinasskandinaavia keelest. Nagu selgitab Eesti Rahva Muuseum, pole jõuludel mingit algset seost ristiusuga ning ta on vanem kui ristiusk Läänemere kallastel.¹ Tegu on rahvatraditsioonidel põhinevate pühadega, mille sisuks on talvise pööripäeva tähistamine. Jõulude vastandiks on kalendri suvepoolel jaanipäev. Eesti koolides tähistatakse jõule just eelnimetatud tähenduses. Väliste sümbolite osas hõlmab tänapäevane jõulutraditsioon jõulukuuse ehtimist; jõuluvana ja kinkide tegemist; päkapikud toovad susside sisse maiustusi; süüakse traditsioonilisi jõulutoite; valmistatakse traditsioonilisi jõuluehteid, küpsetatakse piparkooke jne. Kokkuvõtvalt ei oma jõulude aegne tegevus koolis mingit otsest seost ühegi ristiusu vormi propageerimise või selle kombetalituste täitmisega. Seega pole ka mingit alust siduda tänapäeval sõna „jõulud“ või „jõuluaheaeg“ Eesti koolikeskkonnas kirikupühaga.

Märgin, et Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi EIK) on oma lahendis [Lautsi jt vs Itaalia](#) leidnud, et isegi krutsifiks avalik-õigusliku kooli seinal omab passiivset tähendust ning ei anna isenesest alust väiteks nagu eelistataks ja propageeritaks selle eksponeerimise läbi teatud religiooni (otsuse punktid 71, 72). Leian, et eeltoodu valguses ei ole asjakohane ka sõnu „jõulud“ või „jõuluaheaeg“ siduda kirikupühadega pelgalt seetõttu, et ajalooliselt kasutati sama sõna

¹ Vt täpsemalt Eesti Rahva Muuseumi koduleht, otselink jõulude teema juurde: <http://www.erm.ee/et/Avasta/Rahvakultuur/Eluring/Joulud>.

kirikupühade tähistamiseks ning et teatud usulistesse ühendustesse kuuluvad isikud teevad seda seni.

Eesti järgib Euroopalikke traditsioone ja väärtusi. Seda nii kaasajal kui ajalugu silmas pidades. Kuigi selgitasin, et tänapäeval pole Eesti avalik-õiguslikus koolis kirikupühade tähistamisel kohta, pole see ajaloos alati nii olnud. Vaieldamatult on Luterlik kirik ajalooliselt Eestis suurt mõju omanud ning seeläbi Eesti kultuuri, kaasa arvatud koolikultuuri, ajalooliselt kujundanud. Viidates jällegi EIK lahenditele², tõden, et iga riik on õigustatud arvestama nii kooli õppekava kui kooliga seotud muude korralduslike küsimuste lahendamisel oma kultuuri- ja ajalootraditsiooni. Näiteks selgitas Itaalia valitsus EIK-le³, et Itaalia jaoks sümboliseerib krutsifiks neid põhimõtteid ja väärtusi, mis moodustavad lääneliku demokraatia ja tsivilisatsiooni aluse ning tegu pole pelgalt ususümboliga. Leian, et samamoodi väljendab jõuluaheaja pidamine Eestis samal ajal muu Euroopaga sümboolset ühtekuuluvust Euroopa kultuuriruumi ja maailmavaatega ilma, et meie vaheajale saaks seetõttu kirikupüha tähendust anda. EIK arvates on riikidel oma kultuuri ja ajaloo mõtestamisel ja selle käsitlemisel koolis suur kaalutusõigus.

Sellisele seisukohale jõudsin analüüsides Eesti Vabariigi põhiseadust. Eestis pole riigikirikut ning usuga seotud tegevus on isiku eraõiguslik tegevus (põhiseaduse § 40). Hariduse andmine on seevastu riigi järelevalvele allutatud avalik-õiguslik ülesanne, mille elluviimisel tuleb põhiseadusest tulenev riigi ja kiriku lahusus tagada (põhiseaduse § 37). Sellest nõudest lähtuvalt on Eesti seadusandja nii kohustusliku koolihariduse sisu kui vormi ka kujundanud.⁴ Kuigi põhiseaduse § 37 lõike 3 järgi on laste hariduse valikul otsustav sõna vanematel⁵, seab vanema otsustusvabadusele piirid olemasolev haridussüsteem.⁶ Kui riigi loodud avalik-õiguslikus koolis antav õppe sisu ja vorm lapsevanemat ei rahulda (nt ei ole õpe kooskõlas vanema religioossete veendumustega), on vanemal võimalus valida lapsele sobiv erakool, mitte aga nõuda õppe oma veendumustekohast ümbermuutmist.

Kokkuvõtvalt, mistahes usulisi veendumisi laps/lapse perekond ei oma, peab avalik-õiguslik kool olema kiriku ja usuga seotud küsimustes neutraalne ja erapooletu.⁷

Märgin sedagi, et minu hinnangul on seadusandja sätestanud koolivaheaegade osas väga paindliku regulatsiooni, mille Te isegi oma kirjas välja tõite. Jutt on PGS § 24 lõikest 7, mille järgi võib kooli pidaja direktori ettepanekul ja hoolekogu nõusolekul kehtestada haridus- ja teadusministri kehtestatud koolivaheaegadest erinevad koolivaheajad arvestusega, et koolis on õppeaasta jooksul vähemalt neli koolivaheaga kogukestusega vähemalt 12 nädalat, kusjuures suvine koolivaheag kestab vähemalt kaheksa järjestikust nädalat. Mulle teadaolevalt on koolid seda võimalust ka kasutanud (nt Vanalinna Hariduskolleegium ja Tallinna Inglise Kolledž). Säte on sellisel kujul kehtinud alates septembrist 2013. Kuna põhikooli- ja gümnaasiumiseadus on kooli õppetegevuse alusseadus, siis ilmselt ei saa vaheaegade muutmise võimalusest

² EIK lahend [Lautsi jt vs Itaalia](#), p-d 71 ja 76; [Folgero jt vs Norra](#), p 89.

³ EIK lahend [Lautsi jt vs Itaalia](#), p 67

⁴ Avalik-õiguslikes koolides pole usuõpetust, usundiõpetus on valikaine, mida võib õpetada vaid riiklikus õppekavas toodud ainekava järgi (põhikooli riikliku õppekava § 13 lõige 4). Üldhariduse alusväärtuseks on teaduspõhise maailmapildi kujundamine (põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 3 lg 1). Koolides ei peeta usulisi kombetalitusi, usupühast, ei eksponeerita ega propageerita usulisi sümboleid või muud taolist.

⁵ Nimetatud põhiseaduse sättele vastab sisu poolest Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni lisaprotokoll 1 artikli 2 teise lause säte, mille järgi peab riik endale võetud mis tahes haridus- ja õpetamisfunktsioone täites austama vanemate õigust võimaldada lastele oma usuliste ja filosoofiliste veendumustega kooskõlas olev haridus.

⁶ Vt EIK lahendeid [Lautsi jt vs Itaalia](#), p 61; nn [Belgia keelekaasus](#), lk 31-32; [Kjeldsen, Busk, Madsen ja Pedersen vs Taani](#), p 52.

⁷ Vt EIK lahendit [Leila Sahin vs Türgi](#), p 107.

mitteteadmine olla põhjuseks, miks seda pole Teie hinnangu järgi piisavalt kasutatud. Põhjus võib seisneda hoopis selles, et direktor ja hoolekogu ei soovi vaheaegu muuta kirikupühade tähistamise põhjendusel. Arvestades vajadust säilitada avalik-õiguslike koolide neutraalsus ja erapooletus usuküsimustes, ei saa seda neile ette heita.⁸

Käesolevaga lõpetan Teie pöördumise menetlemise.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Aigi Kivioja 6938428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee

⁸ Lahendis [Leila Sahin vs Türgi](#) on EIK muu hulgas selgitanud, et kuigi üksikisiku huvid tuleb mõnikord allutada grupi huvidele, ei tähenda demokraatia seda, et enamuse huvid jäävad alati peale. Tuleb saavutada tasakaal, mis tagab vähemuse õiglase ja kohase kohtlemise ning välistab igasuguse domineeriva positsiooni ärakasutamise. (p 108). Seega ei saa õigeusu kirikupühade pidamist nõuda kaalutlusel, et teatud koolis võib selle usu järgijaid olla enamus. Kuna kool peab olema neutraalne ja erapooletu, ei mängi usurühma kuulujate arv (enamus) pühade pidamise osas rolli.